

Een educatief pakket van

Herinneringscentrum Kamp Westerbork

PA-BO

CEES VAN DER KOOIJ

Opgepakt

Het Herinneringscentrum Kamp Westerbork heeft met financiële steun van het Project Tegoeden Tweede Wereldoorlog een educatief pakket samengesteld, waarin kinderen, die in het kamp gewoond hebben, centraal staan.

Het pakket bestaat uit een kinderboek met verhalen over tien kinderen; tien wandplaten met vooral

scènes uit het kamp; verwerkingsmateriaal in de vorm van gedifferentieerde opdrachten, bouwstenen voor een rijdbalk en een docentenhandleiding. Het is bestemd voor de hoogste klassen van het basisonderwijs en de onderbouw voortgezet onderwijs.

Het kinderboek

Het kinderboek met de korte, maar krachtige titel *Opgepakt* bevat het levensverhaal van tien kinderen. Het is geschreven door Harm van der Veen. De hoofdpersonen zijn bewoners van het Kamp Westerbork: voor de nazi's naar Nederland

gevluchte joden – onder meer uit Essen, Leipzig, Frankfurt en Wenen – en Nederlandse joodse kinderen.

Alle tien verhalen hebben dezelfde structuur. Ieder hoofdstuk begint met een getekende plaat, waarop de hoofdpersoon voorkomt, gevolgd door informatie over gebeurtenissen in een bepaald jaar. Daarna komt er een verhaal over de hoofdpersoon in combinatie met de plaat. De levensgeschiedenis van de hoofdpersoon wordt vervolgens in de ik-vorm verteld, rijk geïllustreerd met bronnen uit die tijd en/of van de hoofdper-

Vakdidacticus basisonderwijs en publicist Cees van der Kooij is lid van de commissie PA-BO.

soon zelf. Ieder hoofdstuk eindigt met *Bericht van het Herinneringscentrum Kamp Westerbork*, waarin aangegeven wordt hoe het verder gegaan is met de hoofdpersoon na het vertrek uit het kamp.

Aan de hand van de hoofdpersonen wordt duidelijk wat het betekende om te vluchten voor de nazi's en om als joden te leven in het bezette Nederland. De tijd in kamp Westerbork komt uitgebreid in beeld tot het vertrek van de trein:

'Lieve familie, Wij zitten in den trein' (tekst van een in de haast verzonden briefkaart).

Er zijn vijf verhalen van kinderen, die de oorlog niet overleefd hebben, waaronder Anne Frank en het Sintimeisje Settela, en vijf verhalen van kinderen, die de kampen wel overleefden, waaronder de in Westerbork bevrijde Ed van Thijn.

Harm van der Veen (historisch-didacticus) heeft uitstekend vormgegeven aan het geschieddidactische principe van identificering door middel van personificering: de hoofdpersonen – in dit geval echte en geen gefingeerde! – komen zo in beeld, dat inleving goed mogelijk is en de doorwerking van Duitse maatregelen in het dagelijks leven van deze joodse (en Sinti-)kinderen invoelbaar wordt.

De wandplaten

De platen, waarmee de hoofdstukken in *Opgepakt* openen, zijn gemaakt door de kunstenaar Geert Schreuder. Het Herinneringscentrum heeft deze platen ook op wandplaatformaat afgedrukt en ze zijn los of als serie te koop. Bij ieder verhaal hoort zo'n wandplaat. De eerste laat de veemarkt in Winschoten zien omstreeks 1900 als inleiding op een verhaal over een zoon van een joodse slager uit Winschoten. De tweede plaat gaat over de Reichskristallnacht in Essen en daarna volgen er platen met scènes uit het vluchtelingenkamp Westerbork, over de spanning tijdens een razzia in Amsterdam en met momentopnames uit kamp Westerbork: een Sinterklaasviering, op transport (Anne Frank) en de bevrijding van het kamp. De laatste plaat gekoppeld aan het jaar 2000

toont leerlingen van een school, die het levensverhaal van het meisje Settela aan hun klasgenoten gaan vertellen.

Wandplaten over kampen in de Tweede Wereldoorlog zijn er in het Nederlandse geschiedenisonderwijs eigenlijk niet. Isings beëindigde zijn beroemde serie geschiedeniswandplaten met de plaat *Naar het concentratiekamp*, waarop van het kamp zelf niets te zien is.

Schreuder maakte afbeeldingen van het kampleven, die op verschillende manieren in de les te gebruiken zijn: als illustratie bij een te vertellen verhaal, als bron voor nader onderzoek door groepjes leerlingen of als materiaal voor een eigen tentoonstelling over de Tweede Wereldoorlog.

Platen en verhalen

Bij het kinderboek en de platen hoort de map *Platen en verhalen*, samengesteld door Erik Guns, Esther Koops en Michiel Smit, alle drie medewerkers van het Herinneringscentrum. In de map zitten geplastificeerde A4- en A5-kaarten, die samen een tijdbalk vormen van 1900 tot 2000. Op de tien A4-kaarten staan de wandplaten afgebeeld met daarbij een foto van de hoofdpersoon van het verhaal. Bij die A4-kaarten moeten A5-kaarten met illustraties die horen bij het betreffende verhaal gezocht worden. Door de A4-kaarten in volgorde te zetten en te combineren met de A5-kaarten ontstaat een klassikale tijdbalk voor de twintigste eeuw.

Bij zes wandplaten met verhalen zijn opdrachten bedacht op drie niveaus: in principe het wat-, het hoe- en het waarom-niveau, al zijn die niveaus niet altijd even goed terug te vinden in de opdrachten. Bij de opdrachten wordt ervan uitgegaan dat de wandplaat met het bijbehorende verhaal op een of andere manier aan de orde geweest is.

De verwerkingsopdrachten – met een korte toelichting voor de leerkracht – bestaan uit het maken en spelen van memory, werken met stripverhalen, dramatisering van scènes, bedenken van bijschriften en het maken van kruiswoordpuzzels. Tot slot bevat de map een didactische handleiding voor de docent,

Het hele pakket is voor € 90,- te bestellen bij het Herinneringscentrum Kamp Westerbork, Oosthalen 8, 9414 TG Hooghalen, tel. 0593-592600.

Het kinderboek *Opgepakt* is ook los verkrijgbaar voor € 9,95. Datzelfde geldt voor de schoolwandplaten, die per stuk € 10,00 kosten. Dit alles exclusief verzendkosten.

bestaande uit een beschrijving van het materiaal en aanwijzingen voor het werken ermee, en korte achtergrondinformatie over de geschiedenis van Kamp Westerbork.

Waardering

Het totale pakket is schitterend uitgevoerd in een doordachte vormgeving. Met name het kinderboek *Opgepakt* verdient een plaats in iedere school-media/bibliotheek omdat het op een bijzonder goede manier bijdraagt aan de beeldvorming van gebeurtenissen, die eigenlijk niet voorstelbaar zijn. De wandplaten kunnen een uitstekende aanvulling vormen op het lesmateriaal over de Tweede Wereldoorlog en zullen na aanschaf door de gevarieerde gebruiksmogelijkheden zeker niet verstoffen in de leermiddelenkast. Het verwerkingsmateriaal is zo gemaakt dat de aanschaf van één map voldoende is, omdat ervan uitgegaan wordt dat de opdrachten naar behoefte gekopieerd worden. Naast de opdrachten heeft men dan de beschikking over de geplastificeerde tijdbalk en de didactische handleiding.